

En riddare med "skjuttts"

Av Henry Holm

Bland de många författare av olika dignitet som på ett eller annat sätt ägnat Mellanskåne, och då inte minst Frosta, uppmärksamhet intar Nils Arton en särställning genom att han skrev på bygdemål och blev välkänd trots att hans tryckta produktion var minimal.

Han skaffade sig ett namn som en uppskattad historieberättare i vänners lag. Från det hållet fick han påstötningar om att han borde låta trycka sina mer eller mindre sanna skildringar från den mellansåkanska landsbygden.

Och det blev en bok: "Hårdesgille o andra teställninga", tryckt 1930 i Lund på på eget förlag. Om den och författaren berättades i Frostabygden för fjorton år sedan. Men Arton gav ut ytterligare ett alster från trycket, i det här fallet bara ett litet häfte, som hade titeln "Frostasnack i Ringsjöböjd". I den återger han bland annat "en sannfärdig berättelse hånt de geck te når geschivaren i Hurva ble Dannebrogssiddare".

Arton använder liksom i boken Hårdesgille vad han kallar Frostamålet, sådant det talades i hans hembygd i östra delen av häradet och som han vara bekant med sedan barnsben.

Han föddes den 15 januari 1871 i Grankarp, Östra Sallerup, där fadern Anders Persson var lantbrukare. Men sonen hade andra planer än att bli en jordens brukare. Efter studentexamen slog han in på bankmannabanan och avancerade till kamrer. Som sådan kom han under sin aktiva tid att

Den legendariske Dannebrogssiddaren själv, gästgivaren Nils Persson i Hurva, här på äldre dar; var en man rikt försedd med humor och historier. Han var nära släkt med Nils Arton, som bl a berättat om sin farbrors "sannfärdiga" äventyr i Köpenhamn i slutet på 1800-talet. Bilden tillhör fru Gertrud Grane, maka till den 1997 bortgångne välkände Hurva-profilen Nils Grane, född 1913. Han var sonson till Nils Persson, vars son Per tog släktnamnet Grane.

tjänstgöra på olika platser i Skåne. Från 1928 var han bosatt i Lund.

Nils Arton levde till 1943. Året före hans bortgång utkom "Frostanack i Ringsjöböjd", som bland annat innehåller berättelsen om Hurvakrögaren Nils Perssons (Nels Pärsen i boken) äventyr i Kongens by.

I den fantasifulla skrönan hittar krögaren efter en glad aften på Tivoli en plånbok med sextusen kronor i en droska. Pengarna finns enligt samtidigt påträffade papper tillhöra en prins av blodet. Nils Persson stegar med fyndet upp till kungen på Amalienborg, där han för sin ärlighet blir utnämnd till riddare av Dannebrogen men vägrar att bli behängd med glitter eller att ta emot en erbjuden storslagen hittelön. Dannebrogorden är näst efter Elefantorden Danmarks förnämsta officiella utmärkelse.

Gästgivaren Nils Persson har funnits i verkligheten. Han var till yttermera visso nära besläktad med Nils Arton. Dennes far Anders Persson och krögaren var bröder och Nils Persson följaktligen Artons farbror. I företalet till den lilla boken tecknar författaren ett personligt porträtt av den på sin tid mycket välkände Hurvakrögaren, om vilken det finns många historier.

Han beskrivs som en lite korpulent person, som särskilt i yngre dagar var en stor lustigkurre, som gillade att skämta med folk. Vid gästgiveriet hade han en välskött trädgård med "många sällsynta buskar och blommor" och dessutom bl a påfåglar och turturduvor samt "några enastående sten- berg".

En av historierna om Nils Persson handlar om en originell skylt som ända fram på 1920-talet fanns på gästgiveriets gavel med ordet "Skjuttts" med syftning på den ännu förekommande skjutsningsskyldigheten (Den sista skjutsstadgan upphävdes först

1933). Den första skylten sattes upp på 1860-talet, då den nuvarande gästgivaregården byggdes.

En målare från Lund hade färdats till Hurva för att göra den. När man kom till texten att gästgiveriet även ombesörjde skjutsning uppstod tveksamhet om stavning av ordet skjuts. Skulle det vara med ett eller två t? Ilbud per häst skickades till prästen i Gudmuntorp för att få besked om den korrekta stavningen. Men han var inte hemma och ingen annan fanns tillhands som kunde ge råd. Målaren blev otålig – han kunde ju inte vara i Hurva en hel dag bara för att måla en skylt. Nils Persson tog beslutet och

Även denna bild av tre generationer har Frostabygden lånat från fru Gertrud Granes album. Nils Persson (sittande) med sonen Per Grane och sonsonen Nils Grane. Bilden troligen tagen på Nils Perssons åttiöårsdag 1916.

kommenderade: "Stava med tre t! Här ska skjussas fort."

Skylden med den originella stavningen uppgavs av Arton ha suttit kvar på gästgivarregårdens gavel i ett drygt fyrtiotal år. När detta skrivs väcks tanken att den kanske fortfarande kunde ligga kvar i något skrymsle eller förråd. Ett samtal med nuvarande gästgivaren gav tyvärr negativt besked...

Nils Persson flyttade till Hurva 1861. Han var född den 30 april 1836, i Grankarp även han, och avled den 19 augusti 1917 i en ålder av 81 år. Han var gift med Lucia Nilsson, född 1839 och död 1910. Familjegraven finns på Hurva kyrkogård.

Makarna hade fyra barn, Nils, Per, Anna och Otto, av vilka Per senare tog namnet Grane, som blev en välkänd Hurvasläkt. Men det är en annan historia.

Frosta härads främste historiker Gottfrid Björkelund menade att Nils Artons berättelser "kan räknas bland det yppersta som blivit skrivet på Frosta härads bygdemål".

Ett bättre eftermäle och betyg kunde den humorfriske berättaren och bankmannen inte ha fått.■

Nils Arton, bördig från Östra Sallerup, historieberättare på "Frosta härads bygdemål".

Det här häftet, original från 1942, är en sällsynthet även på antikvariat.